

Imperatív programozás

Alaptípusok

Kozsik Tamás és mások

Eötvös Loránd Tudományegyetem

2022. szeptember 19.

Tartalomjegyzék

- 1 Típusok szerepe
- 2 Alaptípusok
- 3 Operátorok
- 4 Típuskonverzió
- 5 Számábrázolás

A típus szerepe

- Védelem a programozói hibákkal szemben
 - Kifejezik a programozók gondolatát
 - Segítik az absztrakciók kialakítását
 - Segítik a hatékony kód generálását
-
- Kifejezik egy bitsorozat értelmezési módját
 - Meghatározzák, milyen értéket vehet fel egy változó
 - Megkötik, hogy műveleteket milyen értékekkel végezhetünk el

Különböző típusú értékek a memóriában

...	C0	07	00	00	00	00	00	00	00	6B	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

int book = 1984;

char k = 'k';

...	07	B1	00	00	07	00	00	00	14	00	00	00	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

date[0] date[1] date[2]

int date[3] = {1969,7,20};

24102388 (0x16FC5F4)

24102396 (0x16FC5FC)

...	C0	07	00	00	00	00	00	00	F4	C5	6F	01	...
-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

int book = 1984;

int *p = &book;

p == 24102388

*p == 1984

Típusellenőrzés

- A változókat, függvényeket a típusuknak megfelelően használtuk-e
- A nem típushelyes programok értelmetlenek

Statikus és dinamikus típusrendszer

- A C fordító ellenőrzi *fordítási időben* a típushelyességet
- Egyes nyelvekben *futási időben* történik a típusellenőrzés

Erősen és gyengén típusos nyelv

- Gyengén típusos nyelvben automatikusan konvertálódnak értékek más típusúra, ha kell
 - Eleinte kényelmes
 - De könnyen írunk mást, mint amit szerettünk volna
- A C-ben viszonylag szigorúak a szabályok (erősen típusos)

Egész számok

- Decimális alak: 42
- Oktális és hexadecimális alak: 0123, 0xCAFE
- Előjel nélküli ábrázolás: 34u
- Több biten ábrázolt: 9999999999L
- És kombinálva: 0xFEEL

Lebegőpontos számok

- Triviális: $3.141593 \quad 5. \quad .3$
- Exponenssel: $31415.93E-4$
- Több biten ábrázolt: $3.14159265358979L$
- És kombinálva: $31415.9265358979E-4L$

Karakter és szöveg

- Karakterek: 'a', '9', '\$'
- Stringek: "a", "appletree", "1984"
- Escape-szekvenciák: '\n', '\t', '\r', "\n", "\r\n"
- Több részből álló string: "apple" "tree"
- Több sorba írt string:
"alma\
fa"

Karakterek

- Valójában egy egész szám!
- Egy bájtos karakterkód, pl. ASCII

```
char c = 'A';      /* ASCII: 65 */
```

- Escape szekvenciák
- Speciális karakter: `\n`, `\r`, `\f`, `\t`, `\v`, `\b`, `\a`, `\\`, `\,`, `\"`, `\?`
- Oktális kód: `\0` – `\377`
- Hexadecimális kód, pl. `\x41`

Logikai típus?

ANSI C: nincsen

hamis: 0, igaz: minden más (de főleg 1)

```
int right = 3 < 5;  
int wrong = 3 > 5;  
printf("%d %d\n", right, wrong);
```

C99-től

```
#include <stdbool.h>  
...  
_Bool v = 3 < 5;  
bool v = true;  
int one = (_Bool) 0.5;  
int zero = (int) 0.5;
```


Komplex számok

Valós és képzetes részből, pl.: $3.14 + 2.72i$ (ahol $i^2 = -1$)

C99

```
float _Complex fc;  
double _Complex dc;  
long double _Complex ldc;
```

Komplex számok C99-től

```
#include <complex.h>  
...  
double complex dc = 3.14 + 2 * I;
```

Operátorok

- Aritmetikai
- Értékadó
- Eggyel növelő/csökkentő (inkrementáló/dekrementáló)
- Relációs
- Logikai
- Feltételes
- Bitművelet
- sizeof
- Típuskényszerítő

Aritmetikai operátorok

+ operand

- operand

left + right

left - right

left * right

left / right

left % right

„Valós” osztás

`5.0 / 2.0 == 2.5`

(C, Python2)

`5 / 2 == 2`

(Python3)

`5 / 2 == 2.5`

`5 // 2 == 2`

Egész osztás és osztási maradék

- Egész osztás: nulla felé kerekít
- Maradékos osztás előjele: left előjele

$(\text{left} / \text{right}) * \text{right} + (\text{left} \% \text{right}) == \text{left}$

$10 / (-3) == -3$ $10 \% (-3) == +1$

$(-10) / 3 == -3$ $(-10) \% 3 == -1$

Hatványozás

```
#include <math.h>
```

```
pow(5.1, 2.1);
```


Értékadó operátorok

`n = 3`

`n += 3`

`n -= 3`

`n *= 3`

`n /= 3`

`n %= 3`

`n = (n + 3)`

`n = (n - 3)`

`n = (n * 3)`

`n = (n / 3)`

`n = (n % 3)`

Eggyel növelő/csökkentő operátorok

Mellékhatalás

`c++;` `c += 1;` `c = (c + 1);`

`++c;` `c += 1;` `c = (c + 1);`

`c--;` `c -= 1;` `c = (c - 1);`

`--c;` `c -= 1;` `c = (c - 1);`

Érték

`c++` `c`

`++c` `c + 1`

`c--` `c`

`--c` `c - 1`

Relációs operátorok

```
left == right  
left != right  
left <= right  
left >= right  
left <  right  
left >  right
```


Mit csinál ez a kód?

```
if (x = 5)
{
    printf("Hello World!");
}
```


Mit csinál ez a kód?

```
if (x = 5)
{
    printf("Hello World!");
}
```

$3 < x < 7$

Mit csinál ez a kód?

```
if (x = 5)
{
    printf("Hello World!");
}
```

 $3 < x < 7$ $(3 < x) < 7$

Bitműveletek

```
int two = 2;           // 00000010
int sixteen = 2 << 3;   // 00010000
int one = 2 >> 1;       // 00000001
int zero = 2 >> 2;      // 00000000

int three = two | one;  // 00000011
int thirteen = 13;      // 00001101
int seven = 7;          // 00000111
int five = 13 & 7;      // 00000101
int nine = 9;           // 00001001
int twelve = 9 ^ five;  // 00001100
int minusOne = ~zero;   // 11111111
```


Logikai operátorok

```
left && right  
left || right  
! operand
```


Feltételes operátor

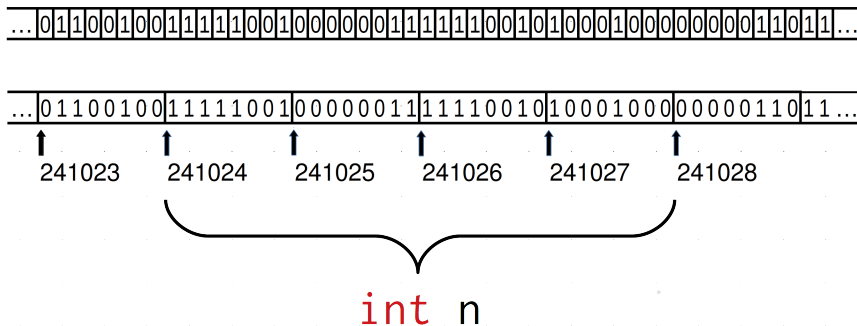
condition ? left : right

Például:

```
int x = 1 < 2 ? 10 : 20;  
printf("%d\n", x);    // 10  
int y = 2 < 1 ? 10 : 20;  
printf("%d\n", y);    // 20
```


Objektumok mérete

sizeof

- Adat vagy típus memóriabeli mérete
- Fordítási időben kiértékelhető

```
sizeof(char) == 1
```

```
sizeof(int)
```

```
sizeof(42)
```

```
sizeof(42L)
```

```
char str[7];
```

```
sizeof(str) == 7
```

- `sizeof`
- `printf("\\lu", sizeof(42L))`

Konvertálás típusok között

```
float five = 5;                                /* 5.0 (automatikus) */
float how_much = 5 / 2;                        /* 2.0 */
float two_and_half = 5. / 2;                   /* 5.2 */
```


Konvertálás típusok között

```
float five = 5;                /* 5.0 (automatikus) */
float how_much = 5 / 2;        /* 2.0 */
float two_and_half = 5. / 2    /* 5.2 */

float pi = 3.141592;
int three = (int) pi;          /* 3 */

float one = three / 2;         /* 1.0 */
float one_and_half = ((float) three) / 2; /* 1.5 */
```

Számok ábrázolása bitsorozatként a memóriában

- Egész számok (integer) – egy intervallum \mathbb{Z} -ben
 - Előjel nélküli (unsigned)
 - Előjeles (signed)
- Lebegőpontos számok (float) $\subsetneq \mathbb{Q}$

Egész típusok mérete

- short: legalább 16 bit
- int: legalább 16 bit
- long: legalább 32 bit
- long long: legalább 64bit (C99)

```
sizeof(short) <= sizeof(int) <= sizeof(long)
```


Előjel nélküli számok

Négy biten

$$1011 = 2^3 + 2^1 + 2^0$$

n biten

$$b_{n-1} \dots b_2 b_1 b_0 = \sum_{i=0}^{n-1} b_i 2^i$$

C-ben

```
unsigned int big = 0xFFFFFFFF;  
if (big > 0) { printf("It's big!"); }
```

Előjeles számok („kettes komplement”)

Első bit: előjel, többi bit: helyiértékek

Négy biten

0000	0			
0001	1	1111	-1	
0010	2	1110	-2	
0011	3	1101	-3	0011
0100	4	1100	-4	+1101
0101	5	1011	-5	-----
0110	6	1010	-6	10000
0111	7	1001	-7	
		1000	-8	

C-ben

```
signed int small = 0xFFFFFFFF;  
if (small < 0) { printf("It's small"); }
```

Előjeles és előjel nélküli char

```
signed char a = '\xFF';    /* a < 0 */
unsigned char b = '\xFF';  /* b > 0 */
char c = '\xFF';           /* platformfüggő */
```


Szélesebb ábrázolás

```
wchar_t w = L'é';
```

- Implementációfüggő!
 - Windows: UTF-16
 - Unix: általában UTF-32
- C99-től „univerzális kód”, pl. `\uCOA1` és `\U00ABCDEF`

Aritmetika előjeles egészekre

- Aszimmetria: eggyel több negatív érték
- Természetellenes
 - Két nagy pozitív szám összege negatív lehet
 - Negatív szám negáltja negatív lehet
- Példa: két szám számtani közepe?

$$\frac{a+b}{2} \quad \text{vs} \quad \frac{a}{2} + \frac{b}{2}$$

Lebegőpontos számok

$$1423.3 = 1.4233 \cdot 10^3$$

$$13.233 = 1.4233 \cdot 10^1$$

$$0.14233 = 1.4233 \cdot 10^{-1}$$

Lebegőpontos típusok mérete

- float
- double
- long double

```
sizeof(float) <= sizeof(double) <= sizeof(long double)
```

Bináris ábrázolás

$$(-1)^s \cdot m \cdot 2^e$$

(s : előjel, m : mantissza, e : exponens)

Rögzített számú biten reprezentálandó

- Előjel
- Kitevő
- Értékes számjegyek

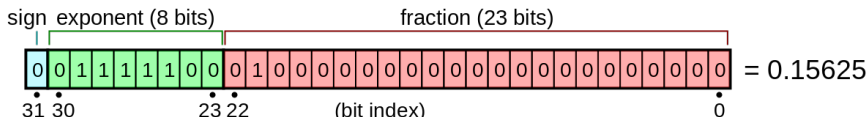

IEEE 754

- Bináris rendszer
- A legtöbb számítógépes rendszerben
- Különböző méretű számok
 - egyszeres (32 bites: $1 + 23 + 8$)
 - dupla (64 bites: $1 + 52 + 11$)
 - kiterjesztett (80 bites: $1 + 64 + 15$)
 - négyszeres (128 bites: $1 + 112 + 15$)
- Mantissa 1 és 2 közé esik (pl. 1.011010000000000000000000)
- Implicit első bit

32 bites példa

- Előjel: 0 (nem negatív szám)
- Karakterisztika: 0111110, azaz 124
- Kitevő: Karakterisztika - 127 = -3
- Mantissza: 0.01000...0, azaz 1.25

Jelentés: $(-1)^0 \cdot 1.25 \cdot 2^{-3} = 1.25/8$

Lebegőpontos számok tulajdonságai

- Széles értéktartomány
- Nagyon nagy és nagyon kicsi számok
- Nem egyenletes eloszlású
- Alul- és túlcsordulás
- Pozitív és negatív nullák
- Végtelenek
- NaN
- Denormalizált számok

Lebegőpontos aritmetika

$2.0 == 1.1 + 0.9$

$2.0 - 1.1 != 0.9$

$2.0 - 0.9 == 1.1$

Pénzt például sosem ábrázolunk lebegőpontos számokkal!